

Katılım Bankalarının Kârlılığı Üzerinde Sürdürülebilirlik Performanslarının Etkisi: Panel Veri ile Türkiye Üzerine Bir Uygulama

The Effect of Sustainability Performance on the Profitability of Participation Banks: An Application on Turkey with Panel Data

Fatih AKBAŞ *

ÖZ

Sürdürülebilir bankacılığa geçişte, bankaların sürdürülebilir uygulamalarını paylaşmaları finansal ve sosyal performanslarını raporlamaları önemli bir adımdır. Türk bankacılık sistemindeki aktif büyüklüğü %7'ler civarında olan katılım bankaları, kuruldukları günden beri büyüyerek sektörün önemli aktörü olma yolunda ilerlemektedir. Katılım bankalarının çevresel ve sosyal risk yönetimi uygulamaları sektörün, sürdürülebilir finansa katkısını arttıracaktır. Katılım bankaları, sürdürülebilirliğe katkılarını sürdürülebilirlik raporları ya da yıllık faaliyet raporlarındaki uygulama açıklamalarıyla kamuoyuyla paylaşmaktadır. Bu açıklamaların bankaların kârlılıklarıyla ilişkisi, olumlu ise bu uygulamaların tüm iş süreçlerine, olumsuz olması ise sadece yasal zorunluluktan dolayı yapmalarına sebep olabilir. Katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlik raporlamalarının kârlılık üzerinde bir etkisinin bulunup bulunmadığını incelemek bu nedenle önemli bir konudur. Çalışmada panel veri yöntemi kullanılarak katılım bankalarının sürdürülebilirlik açıklamalarının kârlılıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Kârlılık değişkeni olarak Özkaynak kârlılığı (ROE) bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Model Huber – Eicker – White tahmincisi kullanılarak tahmin edilmiştir. Gerçekleştirilen panel veri analizi sonucunda katılım bankalarının kârlılığı üzerinde sürdürülebilirlik açıklamalarının önemli derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin açıklamalarının, gönüllülük esasına dayalı bir şekilde artarak devam edebileceğini göstermektedir.

ANAHTAR KELİMELELER

Katılım Bankası, Panel Veri, ROE, Kurumsal Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

In the transition to sustainable banking, it is an important step for banks to share their sustainable practices and report their financial and social performance. Participation banks, which have an asset size of around 7% in the Turkish Banking System, have been growing since their establishment and are on their way to becoming an important actor in the sector. Participation banks' environmental and social risk management practices will increase the sector's contribution to sustainable finance. Participation banks share their contributions to sustainability with the public through sustainability reports or application disclosures in annual reports. The relationship of these disclosures with the profitability of the banks may cause these practices to be included in all business processes if they are positive, and if they are negative, it may cause them to do so only due to legal obligation. Therefore, it is important to examine whether the corporate sustainability reporting of participation banks has an impact on profitability. In this study, the impact of sustainability disclosures of participation banks on their profitability is analysed using the panel data method. Return on Equity (ROE) is determined as the dependent variable. The model was estimated using the Huber - Eicker - White estimator. As a result of the panel data analysis, it was concluded that sustainability disclosures have a significant effect on the profitability of participation banks. According to this result, it shows that participation banks' disclosures on corporate sustainability can continue to increase on a voluntary basis.

KEYWORDS

Participation Bank, Panel Data, ROE, Corporate Sustainability

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
07.01.2023	08.03.2023
Atıf	Akbaş, F. (2023). Katılım Bankalarının Kârlılığı Üzerinde Sürdürülebilirlik Performanslarının Etkisi: Panel Veri ile Türkiye Üzerine Bir Uygulama. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 26 (1), 83-94.

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, kalkınmayı, insan ihtiyaçlarının kesintisiz bir şekilde karşılanmasını hedefleyen küresel bir çerçevede temellendirmektedir. 1987 yılında kabul edilen Brundtland raporu literatürde en yaygın kullanılan sürdürülebilir kalkınma (SK) tanımını, SK, " *gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden şimdiki neslin ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır*" şeklinde yapmıştır (Bilgili, 2017:561). Literatürde tanım kabul görse de birçok çalışmada raporun belirsiz (Wallner, 1999:49) ve çelişkili bir dil kullanması (Bartlett, 1998:242) eleştirilmiştir. Kavramın iş düzeyinde yansımaları kurumsal sürdürülebilirliktir. Kurumsal sürdürülebilirlik, " *firmaların paydaşlarının ihtiyaçlarını gelecekteki paydaşlarının ihtiyaçlarından ödün vermeden karşılamak*" şeklinde tanımlanabilir. Firmaların bu amacı gerçekleştirebilmeleri için ekonomik sürdürülebilirlikleri yeterli olmayacaktır. Bunun yanında sosyal ve çevresel sermaye tabanlarını da sürdürülebilir hale getirmek zorundadır. Uzun dönemde bu üç unsurun aynı anda karşılanması gerçekleşirse firmalar kurumsal sürdürülebilir bir yapıya kavuşacak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayabilecektir (Dyllick ve Hockerts, 2002:131–32). Literatürde kurumsal sürdürülebilirlik kavramının, sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sosyal sorumluluk terimleriyle bazen eşanlamli kullanıldığı görülmektedir. Kurumsal sürdürülebilirliğin, kârlılığı ve kurumsal büyümeyi kabul eden bunların yanında firmaların, toplumsal hedef olarak gösterilen, çevrenin korunması, sosyal adalet, eşitlik ve ekonomik kalkınmayı da takip etmesini içermesi gerekmektedir. Kurumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlayan kavramlar ve sağladıkları katkılar şu şekilde özetlenebilir:

- Kurumsal sosyal sorumluluk, şirketlerin neden sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlaması gerektiğiyle ilgili etik argümanlar
- Sürdürülebilir kalkınma, konunun sınırları ve ortak toplumsal hedef tanımı
- Paydaş teorisi, Şirketler neden sürdürülebilir hedeflere doğru çalışma gerektiğiyle ilgili ticari argümanlar
- Kurumsal hesap verilebilirlik, şirketlerin neden sürdürülebilirlik hedefleri hakkında rapor vermesi gerektiğine ilişkin etik argümanlar (Wilson, 2003).

Birleşmiş Milletler 1972 yılında dünyada yaşanan çevresel sorunları ele almak amacıyla Birleşmiş Milletler Çevre Programını (UNEP) kurmuştur. UNEP 1992 Rio, 2002 Johannesburg ve 2005 dünya zirvesinde önemli görevler üstlenerek uluslararası çevre politikalarında önemli bir kuruluş haline gelmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022). UNEP, finans sektörünün çevreye katkısının olacağı inancı sonrası sektörde yer alan kuruluşlarla gönüllülük esasına dayanan çalışmalara başlamış, 1992 yılında bankacılık inisiyatifini, 1995 yılında sigorta sektörünün önemli aktörleriyle bir araya gelerek ekonomik kalkınma, insan refahı ve sağlıklı bir çevre arasında denge taahhüdünü içeren sigorta sektörünün çevre taahhüdü beyanını ortaya koymuştur. 1999 yılında bu iki yapı bir araya gelerek UNEP Finans Girişimi (UNEP FI) oluşturulmuştur (UNEP Finance Initiative, 2022b). UNEP FI sürdürülebilir ekonomiler oluşturmak için finansal sistemin aktörlerini bir araya getirerek sürdürülebilir finansı şekillendiren, dünyanın önde gelen sürdürülebilirlik çerçevesini yapan ve finans sektörünü sürdürülebilirlik konusunda devreye sokan ilk kuruluştur (UNEP Finance Initiative, 2022a). Birleşmiş Millet 2015 yılında sürdürülebilir kalkınma zirvesi düzenlemiştir. Zirve sonrası gezegenin korunması ve insanların barış ve refah içinde yaşamını gerçekleştirilmesi için 17 temel amaç ve 169 alt hedeften oluşan "*Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*", zirveye katılan 193 üye ülke tarafından kabul edilmiştir. Mevcut finansal sistemin çevre ve iklim üzerindeki olumsuz etkileri, finansal sistemin değişmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu gereklilik Paris İklim Anlaşması sonrası küresel çapta sürdürülebilir finansa geçişi hızlandırmıştır. UNEP FI 2019 yılında, Paris İklim Anlaşması ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine bankacılık sektörünün uyumlaştırılması amacıyla "*Sorumlu Bankacılık İlkelerini*" yayınlamıştır (UNEP Finance Initiative, 2022c). Avrupa Birliği Paris İklim Anlaşmasındaki hedefleri gerçekleştirmeyi amaçlayan Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatını 2019 yılında yürürlüğe koymuştur. 2050 yılına kadar karbon nötr hedefini ortaya koyarak birliğin tüm ekonomik politikalarını bu çerçevede şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilir bir ekonomiyi hedefleyen bu mutabakat, sürdürülebilirlik kavramının çok geniş bir alanı kapsamaları dolayısıyla kapsayıcılığının genel bir çerçeveye ve ilkelere bağlanması zorunluluğunu getirmiştir. Bu bağlamda Avrupa Yeşil Mutabakatının uygulanabilmesi ve AB iklim hedeflerine ulaşılabilmesi amacıyla 2020 yılında AB Taksonomisi yürürlüğe konulmuştur. Taksonomi ekonomik faaliyetin sürdürülebilirlik kavramı içinde olması için sahip olması gereken 6 kriter belirlemiştir. Bunlar: "*İklim değişikliğinin azaltılması, İklim değişikliğine uyum denizlerin ve diğer su kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde kullanımı ve korunması, Döngüsel bir ekonomiye geçilmesi, Hava kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü, Biyoçeşitliliğin ve ekosistemin iyileştirilmesi ve korunması*". Bu altı kriterden 4 tanesi 2023 Ocak ayında yürürlüğe girecektir (Canikli, 2022: 30; Narter & Partners, 2021). AB finansal olmayan verilerin raporlanmasıyla ilgili 2014 yılında kabul edilen direktifleri 2022 yılında Kurumsal Sürdürülebilirlik

Raporlama Direktifi (CSRD) ismiyle güncellenmiştir. Direktifler çevresel, sosyal ve insan haklarının yanında yönetim faktörlerini de kapsayan sürdürülebilirlik konularını raporlama zorunluluğu getirmektedir (Alkan, 2022).

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BANKACILIK VE RAPORLAMA

Bankalar finansal aracılık hizmetini, fon fazlası olan birimlerden fon eksikliği olan birimlere aktarma yoluyla gerçekleştirmektedir. Ekonomik büyüme ve ülke refah seviyesinin artırılmasında ülke içi tasarruflar önem taşımaktadır. Bankalar tasarrufları finansal sistem içine kullandırdıkları krediler aracılığıyla aktarmakta bu fonlar yatırımlara dönüşmektedir. Benzer şekilde yabancı sermaye akımları da bankalar aracılığıyla finansal sisteme aktarılmaktadır. Ülkelerin yatırım yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları fonlarda gene kredi mekanizması yoluyla aktararak yatırımlara dönüşmektedir. Bankaların verimli yatırımları fonlamaları, büyüme, istihdam ve milli gelir üzerinde artışlara katkı sağlamaktadır (Varsak vd., 2017:543; Tandoğan ve Özyurt, 2013:53). Bankaların diğer sektörlerde yer alan firmalara göre çevre üzerindeki olumsuz etkileri daha azdır. Bankaların içsel faaliyetlerinden ziyade verdikleri hizmet dolayısıyla çevresel etkileri ortaya çıkmaktadır. (Ak Bingöl ve Türk, 2019:83). Bankalar dolaylı ve doğrudan olmak üzere iki şekilde sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlar. Doğrudan negatif etki ticari bir işletme olarak faaliyetleri sırasında ortaya çıkan atıklardan kaynaklanmaktadır. Bunlara örnek elektrik, su tüketimi, kâğıt kullanımı verilebilir. Tek bir bankanın atık miktarı küçük görünse de tüm bankacılık sektörünün faaliyetleri sırasında ortaya çıkacak atık miktarı yüksek olacaktır. Bankalar iş süreçlerinde kâğıt kullanımını azaltmak için e-kâğıt e-imza gibi elektronik uygulamalara geçebilir; elektrik tüketimini, binaları güneş ve rüzgârdan enerji elde edecek şekilde dönüştürerek azaltabilir. Bu uygulamalar bankaların sürdürülebilir kalkınmaya doğrudan pozitif etkileri içinde örneklendirebiliriz. Dolaylı etki ise bankaların kullandırdıkları krediler, finansal hizmetler ve yaptıkları yatırımlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu hizmetleri kullanan birimler yaptıkları faaliyetler ile çevre ve toplum üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yapmaktadır (Öner Kaya, 2010:80).

Literatürde bankaların ESG (çevresel, sosyal ve yönetimsel-Environmental, Social, and Corporate Governance) uygulamalarını kullanarak sürdürülebilirlik performansları ölçülmesine yönelik çerçeve ve model önerileri bulunmaktadır. Jeucken 2001 yılında bankaların sürdürülebilirliğe yönelik aldığı önlemleri anlamak amacıyla bir model önermiştir. Model, iletişim, genel yayınlanmış bilgiler, genel finansman, özel ürünler ve sosyal sorunlar, yardımlardan oluşan beş gruba ayrılmış performans göstergesinden oluşmaktadır. Bu göstergeler kullanılarak Jeucken 34 uluslararası bankanın sürdürülebilir bankacılık performanslarını karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir (Saxena vd., 2021:47). Modelde, sürdürülebilir bir banka olabilmek için her bankanın geçmesi gereken dört katman bulunmaktadır. Her bir katman, altında yer alan katmanın özelliklerini de taşımaktadır. En iç katman *savunucu bankacılık* olarak isimlendirilmektedir. Bu katmanda bankalar sürdürülebilirlik uygulamalarına sahip değildir. Banka çıkarlarını doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği için çevresel konulara direnç göstermektedir. İkinci katman *önleyici bankacılıktır*. Zorunlu uygulamalar sebebiyle sürdürülebilirlik uygulamalarının yapıldığı aşamadır. Mevzuat ya da toplum baskısı sebebiyle bu uygulamalar yapılmaktadır. Uygulamalar sonucunda ortaya çıkan verimlilik, tasarruf ve maliyetler günlük işlerle bütünleştirilmektedir. Üçüncü katman saldırgan bankacılıktır. Kazan-kazan felsefesine dayanan bu aşamada bankalar sürdürülebilirlik uygulamalarını iç ve dış faaliyetlerinde uygulamaktadır. Bankaların çevre dostu ürün ve hizmet geliştirip pazarlaması buna örnek verilebilir. En üstte yer alan son katman sürdürülebilir bankacılıktır. Bu aşamada bankalar hem maliyetlerini azaltmakta hem de piyasada sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmektedir. Faaliyetlerin tümünde sürdürülebilir uygulamalarını yer aldığı bu aşamada temel amaç alınan kararın finansal getirisinden çok sürdürülebilir olmasıdır (Jeucken ve Bouma, 1999:30–31).

Bankaların sürdürülebilir kalkınmada oynayacağı rolün artması bankaların sürdürülebilirlik uygulamalara geçmesiyle yükselecektir. Sürdürülebilirlik uygulamaları bankacılık sektöründe *sosyal bankacılık* faaliyetleriyle başlamıştır. Bankalar toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla hayırseverlik ve topluluk gelişimine yönelik programları uygulamaktadır. Bankaların sürdürülebilir kalkınmadaki sonraki rolü, bankacılık operasyonlarına etik uygulamaların ve ticari değerlerin katıldığı *etik bankacılıktır*. Sürdürülebilir bankacılık aşaması en üst noktayı ifade etmektedir. Bankaların finansman sağlarken çevreye zarar veren endüstrileri dışlaması, çevre yönetim sistemlerini birleştirdikleri *yeşil bankacılık uygulamaları* ve ESG konularının dahil edildiği bankacılık faaliyetlerinde çevresel ve sosyal etkilerinin yönetildiği sürdürülebilir bankacılıktır. Sürdürülebilir bankacılık “*çevresel, sosyal ve etik hususları iş stratejisine dahil ederek ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik ederek bankacılık işini yürütmek*” şeklinde tanımlanabilir (Kumar ve Prakash, 2019: 691).

Türk bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik alanında yapılan önemli gelişmeler Türkiye Bankalar Birliği tarafından 2014 yılında sektöre yönelik sürdürülebilirlik kılavuzunu hazırlamasıyla başlamıştır. 2014 yılından itibaren Türk Bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler özellikle 2021 yılında kümelenmiştir. Aşağıda bu önemli gelişmeler listelenmiştir.

2016 yılında Türk bankaları tarafından yeşil tahvil ihracı gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında dünyanın en büyük kurumsal sürdürülebilirlik inisiyatifi olan UN Global Compact üyesi 7 banka “Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi’ni” imzalamıştır. 2017 yılında 5 banka, G20 ülkeleri finansal istikrar grubu tarafından kurulan İklim Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü (Task Force on Climate-related Financial Disclosures-TCFD) tarafından oluşturulan kurumların iklim değişikliğiyle ilgili risk ve fırsatları nasıl yönettiklerini raporlamalarına yönelik çıkartılan çerçevenin destekleyicisi olmuştur. 2021 yılı itibariyle 9 bankanın da yer aldığı sürdürülebilirlik endeksini oluşturmuştur. 2021 yılında TSKB TCFD tarafından tavsiyelere göre hazırlanan ilk iklim riskleri raporunu yayınlamıştır. 2021 yılı sonu itibariyle 3 kamu, Takasbank’la beraber 5 özel banka entegre rapor yayınlamıştır. 2021 yılında sürdürülebilirlik alanında yapılan bir başka gelişmede, sürdürülebilir sermaye benzeri borçlanma araçlarının bankalar tarafından ihraç edilmeye başlanmasıdır. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kurumsal yönetim tebliğinde yapılan değişiklik sonucu 2021 yılı itibariyle 12 bankaya raporlama zorunluluğu getiren “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” raporlarını yayımlanmıştır. Bu ilkeler halka açık ortaklıklardan ilkelere uyup uymadıklarını “uy ya da açıkla” prensibiyle raporlama zorunluluğu getirmiştir (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2021). UNEP FI Sorumlu Bankacılık İlkelerine 2021 yılında imzacı olan banka sayısı 7’ye ulaşmıştır. Bu bankalarda 6 tanesi 2022 Mart ayı itibariyle yıllık raporlamalarını yapmıştır (UNEP Finance Initiative, 2022d).

2. LİTERATÜR

Literatürde kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal sürdürülebilirliğin kârlılık üzerine etkisinin incelendiği çalışmalar genellikle ticari ve sınai firmaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalar şu şekilde sıralanabilir. Waddock ve Graves (1997), finansal performans ve kurumsal sosyal performans arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında veri seti olarak S&P 500 firmalarını belirlemişlerdir. Çalışmada 469 firma örneklem olarak alınmıştır. Finansal performans göstergeleri olarak firmaların 1989 yılına ait aktif kârlılık (ROA) ve özkaynak kârlılığı (ROE) ile satış getirilerini, kontrol değişkeni olarak aktif ve satışların toplamını, bağımlı değişken olarak 1990 yılına ait verileri içeren, KLD firması tarafından oluşturulan kurumsal sosyal performans indeksini kullanmışlardır. Çalışma sonucunda finansal performans ve kurumsal sosyal sorumluluk arasında pozitif bir ilişki bulunmuşlardır. McWilliams ve Siegel (2000), yaptıkları araştırmalarında finansal performans ve kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmalarında araştırma geliştirme faaliyetlerinin (Ar&Ge) sosyal sorumluluk ile yakın ilişkisi olduğunu, bu konudaki çalışmalarda yer alan denkleme firmaların Ar&Ge faaliyetlerinin de eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Artiach vd. (2010), 2002-2006 yıllarında Dow Jones sürdürülebilirlik endeksinde yer alan firmalar ve geleneksel firmaların kurumsal sürdürülebilirlik performansları ile firmaya özgü faktörler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Analiz sonucunda ROE ve kurumsal sürdürülebilirlik arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bir diğer çalışmada Önder (2017), BİST100 endeksinde yer alan işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde kârlılıklarının etkisinin olup olmadığını araştırmıştır. Vergi öncesi karın bağımlı değişken olarak kullanıldığı çalışmada, analizler çoklu doğrusal regresyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda işletme kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirliğin etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Düzer ve Önce (2017), çalışmalarında BİST100 endeksinde GRI raporlama ilkelerine göre sürdürülebilirlik raporu yayınlayan ve yayınlamayan benzer büyüklük ve faaliyet alanında bulunan şirketler üzerinde araştırma yapmışlardır. Bağımsız iki örnek t testi ile Mann Whitney U testinin kullanıldığı analiz sonucunda, raporlama yapan şirketlerin finansal performanslarının (ROA, ROE) diğer işletmelere göre üstün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özkan vd. (2018), 2011-2016 yılları arasında BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan firmalara ait kurumsal sosyal sorumluluk açıklamalarının finansal performansları üzerindeki etkisinin panel veri analizi kullanarak araştırmışlardır. Yapılan içerik analizi sonucu tespit edilen bağımsız değişkenlerden çalışan, risk, çevre, risk yönetimi ve müşteri değişkenlerinin kârlılığı olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Gürünlü (2019), 2014-2018 döneminde BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan finans sektörü dışındaki firmalara ait verileri dengeli panel yöntemi kullanarak analiz etmiştir. Çalışmada uzun dönemde endekste yer alan firmaların itibar ve finansal başarılarına etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Tobin’s q oranı üzerinde endekste yer alan firmaların etkisi tespit edilememişken, ROA üzerinde sınırlı ve pozitif etki tespit edilmiştir. Sak ve Dalgar (2020), BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan 35 banka dışı işletmenin 2013-2016 yıllarına ait verilerini kullanarak işletmelerin finansal performansları ile kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları arasındaki ilişki panel veri analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada finansal performans

göstergesi olarak ROA kullanılmıştır. Analiz sonucunda ROA üzerinde kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarının istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Binboğa ve Özdil (2021), 2019 yılında BİST borsa endeksi ve sürdürülebilirlik endeksinde yer alan firmaların, sürdürülebilirlik endeksinde yer alıp almamalarının finansal performanslarına etkisi incelemiştir. Analizler entropi ve TOPSİS teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Analiz sonucunda firmalar arasında belirgin bir farklılık tespit edilmemiştir. Horasan ve Aktaş (2021), BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan imalat sektöründeki 4 firmanın endekste yer almasının performansları üzerinde etkisinin olup olmadığını TOPSİS yöntemini kullanılarak araştırmışlardır. 2014 kasım öncesi dört yıl ve sonrası dört yıl (2011-2018) dönemlerine ait veriler kullanılmıştır. Analiz sonucunda bir firma dışında üç firmanın endekse dahil olmasının finansal performanslarına olumlu yansıdığı tespit edilmiştir. Özevin (2022), yaptığı çalışmada BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 12 firmanın sürdürülebilirlik performansını ölçmüştür. Araştırmada firmaların 2017,2018 ve 2019 yıllarına ait çevresel, sosyal ve finansal performans göstergeleri hesaplanarak, hangi firmaların kurumsal sürdürülebilirlik performansının daha başarılı olduğunu hesaplamıştır. Yapılan analiz sonucunda firmaların başarılarında finansal performanslarının yanında çevresel ve sosyal performansının da önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde kurumsal sürdürülebilirliğin hizmet sektöründe yer alan firmaların kârlılığına olan etkisini inceleyen çalışmalarda bulunmaktadır. Bankaların bu çalışmalar içindeki payı nisbi olarak azdır. Hizmet sektöründe yer alan firmalara yönelik çalışmalardan literatürde öne çıkan bazı çalışmalara aşağıda yer verilecektir.

Hamdan Zyadat (2016), 2008-2014 yılların kapsayan çalışmada Ürdün'de faaliyette bulunan İslami bankaların sürdürülebilirlik performansının ROA, ROE ve hisse başına kazanç üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda sürdürülebilirlik performansının ROA ve hisse başına kazanç üzerinde etkisini tespit ederken, ROE ile anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Jan vd. (2019), İslami bankaların finansal performansları ve bankaların sürdürülebilirlik uygulamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 2008-2017 yıllarını kapsayan çalışmalarında, İslami finans endeksi ile pozitif ilişki tespit ederken, sürdürülebilirlik performansının finansal performans üzerinde etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Çankaya ve Şimsek (2021), G8 ülke borsalarında faaliyet gösteren bankaların ESG skorları ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. ROA ve ROE ile çevre skoru arasında negatif, sosyal skoruyla pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit ederken, yönetim skorunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Jyoti ve Kharma (2021), panel veri regresyon analizi kullanarak yaptıkları çalışmada 2014-2018 verileri kullanılarak Bombay Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hizmet sektörü şirketlerinin sürdürülebilirlik performansının, finansal performansları üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada kontrol değişkeni olarak toplam varlıklar kullanılmıştır. Araştırma sonucunda seçilen şirketlerin çevresel performansları ile ROA, ROE arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Karadeniz vd. (2021), BİST de yer alan 11 adet konaklama firmasının sürdürülebilirlik performansları ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu nedenle söz konusu firmaların 2017-2018 yıllarına ait faaliyet raporlarına GRI ilkelerine uygun 46 faktör temelinde içerik analizi yapmışlardır. Daha sonra bu firmaların 2018-2019 yıllarına ait muhasebe temelli ve piyasa temelli performanslarını hesaplamışlardır. Yapılan analiz sonucunda sürdürülebilirlik performansları yüksek olan firmaların, pay getirilerinin, büyüme oranlarının ve büyüklük değerlerinin de yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Korga ve Aslanoğlu (2022), BİST Sürdürülebilirlik endeksinde kayıtlı firmaların 2018-2020 yıllarına ait verilerini kullanarak yaptıkları panel veri analizi sonucunda, firmaların finansal performansları ile sürdürülebilirlik performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Kontrol değişkeni olarak kullandıkları, toplam aktiflerin firmaların sürdürülebilirlik performansları üzerine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çetenak vd. (2022), Türkiye'de faaliyette bulunan mevduat bankalarının ESG skorlarının finansal performansları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda sosyal ve kurumsal yönetim skorlarının ROA ve Tobin q üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğunu, çevresel skorun ise iki değişken üzerinde de istatistiksel olarak etkisinin olmadığını tespitini yapmışlardır. Dinçer ve Tarakçıoğlu Altınay (2022), BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan bankaların sürdürülebilirlik kapsamında yaptıkları açıklamaların finansal performansları üzerindeki etkisini incelemiştir. Analiz sonucunda belirlenen kârlılık değişkenlerinden ROA anlamlı bir etki tespit edilmiştir.

Katılım bankalarının kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirliğin etkisinin incelendiği çalışma ise literatürde bulunmamaktadır. Bu çalışma ile söz konusu eksiklik kapatılacak ve konvansiyonel bankalar ile karşılaştırma yapma imkânı kazanılabilecektir.

3. VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada 2018-2021 döneminde faaliyette bulunan katılım bankalarına ait veriler kullanılarak, bankaların kârlılığı üzerinde sürdürülebilirlik performanslarının etkisi incelenmiştir. Veriler bankaların internet sitelerinde yayımlanan yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Katılım bankalarının kârlılığı üzerinde sürdürülebilirlik performanslarının etkisinin incelenmesi için oluşturulan model Eşitlik (1)'de gösterilmiştir. Dönem ve birimi içeren verilere ait bilgilerin istenilmesi durumunda panel veri kullanılır (Yerdelen Tatoğlu, 2005:13). Çalışmada dengeli panel veri yöntemi kullanılarak analizler yapılmıştır. Örneklem dönemi 2018-2021 olarak belirlenmiştir. Bu dönem, yöntemi uygulamak için en fazla kesit gözlemi içermesinden dolayı seçilmiştir. Örneklemde altı adet katılım bankası yer almaktadır. Bu bankalar Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf, Ziraat ve Emlak katılım bankalarıdır.

$$ROE_{i,t} = OzkAkt_{i,t} + TopkTopak_{i,t} + TakKre_{i,t} + Tsur_{i,t} + LnTopakt_{i,t} \quad (1)$$

Muhasebe temelli finansal performans göstergeleri objektif olma özelliklerinin öne çıkması nedeniyle yoğun olarak kullanılmaktadır (Düzer ve Önce, 2017:642). Modelde yer alan bağımlı değişken ROE'dir. Muhasebe temelli finansal performans göstergelerinden olan ROE değişkeni Eşitlik 1'de gösterilen modelde, t zamanda i katılım bankasının özkaynak kârlılığı oranını göstermektedir, Eşitlik 1'de gösterilen modelde 5 adet bağımsız değişken yer almaktadır. OzkAkt bağımsız değişkeni t zamanda i katılım bankasının özkaynaklarının aktiflere oranını, TopkTopak bağımsız değişkeni t zamanda i katılım bankasına ait aktif kalitesini, TakKre bağımsız değişkeni t zamanda i katılım bankasının takipteki krediler oranını, Tsur bağımsız değişkeni t zamanda i katılım bankasının sürdürülebilirlik puanını, LnTopakt bağımsız değişkeni t zamanda i katılım bankasının aktif toplamının doğal logaritmasını göstermektedir (Salihoğlu, 2020:219).

Banka kârlılığı ölçümünde aktif kârlılık oranı, özkaynak kârlılık oranı ve net faiz gelirleri literatürde en çok kullanılan oranlardır (Berger vd., 1987; Bourke, 1989; Doğan, 2013; Short, 1979). Çalışmada bankaların performansının ölçümünde ROE kullanılmıştır. Net kârın/ özkaynaklara oranı olarak hesaplanmaktadır. Bankaların finansal performansını gösteren en önemli kriter olan ROE, banka hissedarlarının yatırdıkları her 1 Türk lirası için ne kadar getiri elde ettiklerini ortaya koymaktadır (Tunay ve Silpar, 2006:4). Özkaynakların aktiflere oranı (OzkAkt) bankaların sermaye yeterliliğini temsil etmektedir (Karataş ve Okuyan, 2017; Onuonga, 2014). Oran bankaların karşılaşılabilecekleri riskleri iyi yönetebilmeleri için gerekli özkaynak miktarını ifade etmektedir. Yüksek sermaye yeterliliğine sahip bankaların, düşük sermaye yeterliliğine sahip bankalara göre kârlılık düzeylerinin daha yüksek olması beklenmektedir (Yaman, 2021:85–86). Bankaların aktif kalitesinin ölçülmesinde kullanılan oranlardan biri de (Toplam kredi+ Alacaklar) / Aktif toplamı (TopkTopak) oranıdır (Emir ve Atukalp, 2018; Gökalp, 2014; Sarıtaş vd., 2016). Bankaların işlevsel fonksiyonu olan krediye dönüştürme faaliyeti ile aktif kalitesi arasında da ilişki bulunmaktadır. Bankalar kullandıkları kredilerin geri dönüşünü (kredi kalitesi) artırdıkça aktif kalitesi de yükselecektir (Tekin, 2013:19). Eşitlik 1'de Tsur şeklinde ifade edilen sürdürülebilirlik puanı Aras vd. (2016) oluşturduğu “*Türk Bankacılık Sektörü'ne Özgü Kurumsal Sürdürülebilirlik Kriterlerinin Listesi*” kullanılarak hesaplanmıştır. Puanlama bankaların faaliyet raporları taranarak elde edilmiştir. Kriterde yer alan açıklamalar 1, olmayanlar ise 0 puan verilerek toplamda 69 kriter puanlanmıştır. Sürdürülebilirlik puanı 1'e yaklaştıkça iyi sürdürülebilirlik uygulamalarına sahip olduklarını, puanın 0'a yaklaşması bankaların kriterleri karşılayamadıklarını ortaya koymaktadır. Takipteki krediler oranı (TakKre) sermaye yapısı için önemli bir risktir. Oran yükseldikçe operasyonel risklerin artması, bankanın kârlılığının azalması beklenmektedir (Wu, 2020:3). Bankaların aktif büyüklüğünün doğal logaritması (LnTopakt) modelde kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Bankaların aktifleri büyüdükçe, portföy çeşitliliği artacaktır. Bankaların büyümesi ölçek ekonomisi avantajı da sağlayacaktır. Maliyetler düşecek dolayısıyla kârda artacaktır (Ekinci ve Poyraz, 2019: 982). Çalışmalarında aktif büyüklüğünü, Önder ve İrkörücü (2020), Astarlıoğlu (2017), li ve Yu (2010) ve Sakınc (2015) kontrol değişkeni olarak kullanmışlardır.

Katılım bankaların kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirlik raporlamalarının etkisinin incelendiği Eşitlik 1'deki modelde yer alan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem	Ortalama	Standart Hata	En düşük	En yüksek
ROE	24	13,5815	9,683731	1,66	49,34
OzkAkt	24	10,88703	18,56316	4,115765	97,5
TopkTopak	24	57,37759	14,19588	0	79,95
TakKre	24	3,381219	1	0	7,25

Tsur	24	0,6153382	0,2382928	0,0869565	0,9565217
LnTopakt	24	17,67146	1,082604	13,94548	19,35311

Tablo 1 incelendiğinde özkaynak kârlılığının en düşük 1.66 en yüksek 49,34 olarak gerçekleştiği, bu oranların oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 1 TL'lik özkaynak ile ortalama 13 TL kâr sağlanmıştır. Toplam sürdürülebilirlik puanları (Tsur) ortalama 0,61 olurken en düşük 0,086 en yüksek 0,95'tir. Yeni faaliyet başlayan kamu katılım Bankalarının sürdürülebilirlik raporlamalarındaki eksikliklerin ortalamaı düşürdüğü ifade edilebilir. Özkaynakların aktiflere oranında %97,5 gibi çok yüksek bir oran çıkması, faaliyet raporu yayımlayan ancak bankacılık işlemlerine başlamayan Emlak Katılım Bankasından kaynaklanmıştır. Kullandırılan kredilerin aktiflere oranını gösteren TopkTopak ortalama %57, kullandırılan kredi ve alacak toplamı en yüksek oran %79 dur. En düşük oranın 0 çıkması faaliyet raporu düzenleyen ancak bankacılık faaliyetlerine başlamamış Emlak Katılım Bankasından kaynaklanmıştır.

Eşitlik 1'de yer alan modelin panel veri ile analizinde havuzlanmış veri (Pooled OLS), rassal etkiler (random effect) ve sabit etkiler (Fixed effect) yöntemlerinden hangilerinin kullanılacağına karar vermeden önce birim ve zaman etkilerinin varlığını sınamak gerekmektedir. Eğer birim ve zaman etkilerinin her ikisi de geçerli olursa o zaman iki yönlü modele göre yöntemin belirlenmesi gerekebilecektir. Tablo 2 de bu testler yapılmıştır.

Tablo 2. Tahminciler Arasında Karar Vermek İçin Kullanılan Testler

	TYZESE	TYBESE	TYBEEÇO	TYZEEÇO	IYEÇO	Score Testi
F istatistiği	1,7790	10,5580				
Ki-Kare Değeri			10,8790	0,0000	11,8060	13,49
Olasılık Değeri	0,1944	0,0030	0,0000	1,0000	0,0030	0,0000

Tablo 2 incelendiğinde, iki yönlü modelin (IYEÇO) %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu hem kesit hem de zaman etkilerin olduğunu göstermektedir. Sonucun tekyönlü zaman ve kesit testleriyle de incelenmesi gereklidir. Birim etkilerin varlığının sınanması için tekyönlü birim etkileri sabit etkiler (TYBESE) ve tekyönlü birim etkiler en çok olabilirlik (TYBEEÇO) testleri yapılmıştır. Testlerin olasılık değerleri %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlı olduğunu dolayısıyla, birim etkiler olduğunu havuzlanmış veri modelin sabit etkiler karşısında geçerli olmadığını göstermektedir. Zaman etkilerin varlığının sınanması için yapılan testlerde, %10 istatistiki önem düzeyinde bile TYZESE ile TYZEEÇO testlerinin olasılık değerleri anlamlı değildir. Bu sonuç zaman etkisinin olmadığını, birim etkilerinin geçerli olduğunu göstermiştir. Düşük örneklerde Breusch-Pagan LM testi yerine Score testi, klasik modeli tesadüfi etkiler modeli karşısında test etmekte kullanılmaktadır. Score testinin sonucu modelin tekyönlü birim etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Tek yönlü birim etkilerin varlığının kanıtlanması sonrası modelin tahmininde hangi tahmincinin kullanılması gerektiği Hausman testi ile anlaşılmaktadır. Hausman Testi modelin sabit etkiler tahmincisinin mi yoksa tesadüfi etkiler tahmincisinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 3. Hausman Testi

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Olasılık değeri
$H_0: \sigma_u^2 = 0$	Hausman Testi	14,44	0,013
$H_1: \sigma_u^2 \neq 0$			

Tablo 3'e bakıldığında test istatistiğinin 14,44 olarak hesaplandığı, olasılık değerinin ise 0,0130 olduğu görülmektedir. Bu testin %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç H_0 hipotezinin reddini, dolayısıyla sabit etkiler tahmincisinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 4. Temel Varsayımların Testi

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
H ₀ : Otokorelasyon yok	Baltagi – Wu LBI Testi	2,76	Test İstatistiği <2 ise otokorelasyon önemlidir.
H ₁ : Otokorelasyon Var	Bhargava, Franzi ve Narendranathan'ın DW Testi	2,39	
H ₀ : Sabit Varyans	Değiştirilmiş Wald Testi	63,49	0,0001
H ₁ : Değişen Varyans			
H ₀ : Kesit Bağımlılık Yok	Pesaran CD Testi	1,563	0,1181
H ₁ : Kesit Bağımlılık Var			

Panel veri analizinin sabit etkiler yöntemi ile analizine geçmeden önce gerekli varsayımları sağlayıp sağlamadığı araştırılacaktır. Panel veri analizinde sağlıklı ve tutarlı tahminler elde edebilmek için otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası kesit bağımlılık problemlerinin bulunmaması gerekmektedir. Tablo 4'te otokorelasyon testinde olasılık değeri yerine literatürde yer alan Baltagi – Wu LBI ile Bhargava, Franzi ve Narendranathan'ın DW Testlerinin istatistiği kullanılmıştır. Buna göre söz konusu testlerin test istatistiğinin 2 değerinin altında olması otokorelasyonun varlığına işaret etmektedir. Otokorelasyonun varlığına yönelik yapılan Baltagi-Wu LBI testleri ve Bhargava, Franzi ve DW testlerinin test istatistiğinin 2,76 ve 2,39 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu sonuçlar 2 değerinin üzerinde olduğu için otokorelasyon sorunu olmadığı sonucuna varılmıştır. Değişen varyans sorunu için Değiştirilmiş Wald testi yapılmıştır. Testin olasılık değerinin %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlı çıkması H₀ hipotezinin reddini, yani değişen varyans sorunu vardır sonucunu ortaya koymuştur. Üçüncü ve son varsayımın sınanmasında kesit bağımlılık probleminin varlığı test edilmiştir bu test için Pesaran CD testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda H₀ hipotezinin kabul edilmesi gerektiği dolayısıyla modelde birimler arası korelasyonun bulunmadığı söylenebilir. Sadece değişen varyans sorunu bulunduğundan Eşitlik 1'de yer alan modelin tahmin edilmesi için Huber – Eicker – White tahmincisi kullanılacaktır. Huber – Eicker – White tahmincisi değişen varyans problemi altında sabit ve tutarlı tahminler üretilmesine yardım etmektedir.

Tablo 5. Modelin Analiz Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Olasılık Değeri
OzkAkt	-0,0922	0,22343	0,697
TopkTopak	-0,5001	0,16709	0,030**
TakKre	-1,8784	1,12272	0,155
Tsur	23,8784	10,92933	0,081***
LnTopakt	-7,8262	2,85001	0,041**
Sabit	173,2421	65,18071	0,045**
F - İstatistik	31369,97		0,001*
R ² =0,5796 Gözlem Sayısı: 6 x 4= 24			

* %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. ** %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. *** %10 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Huber Eicker White ve sabit etkiler yöntemine göre gerçekleştirilen panel veri analizinin Tablo 5'te raporlanan analiz sonuçlarına göre TopkTopak %5, Tsur %10 ve LnTopakt değişkeni %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlıdır. Diğer değişkenler OzkAkt ve TakKre %10 istatistiki önem düzeyinde bile anlamlı çıkmamıştır. Anlamlı çıkan değişkenlerden TopkTopak ve LnTopakt değişkenlerinin katsayılarının negatif, Tsur değişkeninin ise pozitif olduğu görülmektedir. F-İstatistik değerinin olasılık değeri ve R² değerinin modelin genel olarak anlamlı ve iyi açıklama gücüne sahip bir model olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlara göre, TopkTopak, LnTopakt ve Tsur değişkenlerindeki bir birimlik artış ROE değişkenini sırasıyla -0,5001,-7,8262 ve 23,8784 birim etkileyecektir. Bu sonuçlara göre ROE değişkeni üzerinde en büyük etkiye Tsur değişkeni sahiptir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sürdürülebilir bankacılığa geçişte, bankaların sürdürülebilirlik uygulamalarını paylaşmaları finansal ve sosyal performanslarını raporlamaları ile gerçekleşmektedir. Türk bankacılık sistemindeki aktif büyüklüğü %7'ler civarında olan katılım bankaları, kuruldukları günden beri büyüyerek sektörün önemli aktörü olma

yolunda ilerlemektedir. Katılım bankalarının çevresel ve sosyal risk yönetimi uygulamalarını sektörün, sürdürülebilir finansa katkısını arttıracaktır. Katılım bankaları, sürdürülebilirliğe katkılarını sürdürülebilirlik raporları ya da yıllık faaliyet raporlarındaki uygulama açıklamalarıyla kamuoyuyla paylaşmaktadır. Bu açıklamaların bankaların kârlılıklarıyla ilişkisi, olumlu ise bu uygulamaların tüm iş süreçlerine, olumsuz olması ise sadece yasal zorunluluktan dolayı yapmalarına sebep olabilir. Katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlik raporlamalarının kârlılık üzerinde bir etkisinin bulunup bulunmadığını incelemek bu nedenle önemli bir konudur. 2008-2021 yılları arasındaki Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının etkisinin incelendiği bu çalışmada bankaların kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarına gönüllü olarak katılımını etkileyecek önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Analiz sonucunda 3 değişken ile özkaynak kârlılığı arasında ilişki tespit edilmiştir. Aktif kalitesi değişkeni ile özkaynak kârlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Aktif kalitesi değişkenindeki 1 birimlik değişim özkaynak kârlılığı üzerinde -0,5001 değişime yol açacaktır. Demirgüç-Kunt ve Huizinga (1998), Abreu ve Mendes (2002) ve Naceur (2003)’de çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmiştir. Bankaların kullandıkları kredilerdeki artış kredibilite üzerinde negatif etki yapmakta bu da kârlılığı olumsuz etkilemektedir. Toplam aktiflerin doğal logaritması değişkeni ile özkaynak kârlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Toplam aktiflerin doğal logaritması değişkenindeki 1 birimlik değişim özkaynak kârlılığı üzerinde -7,8262 değişime yol açacaktır. Banka büyüklüğü olarak ifade edebileceğimiz aktif toplamı ile kârlılık arasında literatürün aksine negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Salihoğlu (2020), Athanasoglou vd. (2008) çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmiştir. Banka büyüklüğünün artması maliyet artışlarına bu da kârlılığın azalmasına neden olmaktadır. Yöneticilerin yüksek riskleri bertaraf etmek için kredilerde seçici olması kullanılan kredilerin azalmasına sebep olacaktır. Bunlara ek olarak yeni kurulan küçük bankaların pazar paylarını arttırmalarını incelemeleri, hızlı büyüme isteği, kârlılığı ötelemelerine sebep olmaktadır (Athanasoglou vd., 2008: 128; Salihoğlu, 2020:221). Sürdürülebilirlik puanı değişkeni ile özkaynak kârlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik puanı değişkenindeki 1 birimlik değişim özkaynak kârlılığı değişkeni üzerinde 23,8784 birimlik bir artışa yol açacaktır. Düzer ve Önce (2018), Artıcah vd. (2010) benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışmanın kârlılık üzerinde pozitif bir etkiye sahip olması, bankaların ilerleyen dönemlerde tüm iş süreçlerine sürdürülebilir uygulamalarını entegre etmesine sebep olabilir. Portföyünde orta ölçekli işletmelerin yoğunlaştığı katılım bankalarının sürdürülebilir ekonomiye yönelik finansal hizmet ve ürünleri geliştirmesi, sürdürülebilir kalkınmanın ihtiyaç duyduğu alt yapı yatırımlarının yanında ekonomimin en önemli dışlısı konumundaki kobilerinde, sürdürülebilir ekonomiye geçişte önemli aktörler haline dönüşebilir. Türkiye’de kamu katılım bankalarının sayısının artması, kaynakların verimli bir şekilde dönüşüme katkı sağlayacak yatırımlara aktarılmasında önemli rol oynayacaktır. Mevduatın krediye dönüşümünde katılım bankalarının oranı konvansiyonel bankalara son yıllarda yaklaşmıştır. Fonlarını finansmana dönüştürme başarısının, yeşil tahvil benzeri İslami finansa uygun yeşil sukuk ihraçlarıyla gerçekleştirilmesi, yenilenebilir enerji sektörünü destekleyecek, bu da sürdürülebilir ekonomiye katkı sağlayacaktır. Türkiye’de yeşil finansmanın başlangıç aşamasında olması bu alana yönelik kredi ve sermaye piyasası araçlarının kısıtlılığının sebebidir. Ancak, bu çalışma sonuçlarının gösterdiği gibi kârlılık üzerinde önemli bir etkisi olan sürdürülebilirlik uygulamaları, küresel ekonomik durum el verdiği sürece, sektöre yönelik ürün ve hizmetleri geliştirme isteğini ve hızını arttırmaya etkisi olacaktır.

Türkiye’de katılım bankalarının kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirlik performansının etkisinin incelendiği bu çalışma ile literatürde katılım bankaları açısından önemli bir eksiklik giderilmiştir. Çalışmada kârlılık üzerinde etkisi olan değişken sayısının artırılması, veri setinin faaliyette bulunan tüm banka türlerinin eklenerek yeni çalışmalar yapılabileceği gibi, veri setine farklı ülkelerde yer alan katılım bankalarının eklenmesi ya da farklı analiz teknikleri kullanılarak sürdürülebilirlik performansı ve banka kârlılığı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu şekilde katılım bankalarının kârlılığı üzerinde kurumsal sürdürülebilirlik performansına yönelik çalışmalar çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- A.Waddock, S. ve Graves, S. B. (1997). The Corporate Social Performance–Financial Performance Link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303–319.
- Ak Bingöl, B. ve Türk, A. (2019). Türkiye’de Yeşil Bankacılık. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 11(20), 81–92.
- Alkan, Y. (2022). Kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının eksenini değiştiriyor. www.mazars.com.tr, Erişim Tarihi:22.10.2022, <https://www.mazars.com.tr/Anasayfa/Blog/Guendem/Suerdueruebilirlik-raporlamasinin-ekseni-degisiyor>
- Aras, Güler ve diğ. (2016). Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Topsis Yöntemiyle Karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 27(81), 58–81.
- Artiach, Tracy and et al. (2010). The determinants of corporate sustainability performance. *Accounting & Finance*, 50(1), 31–51.
- Astarlıoğlu, M. (2017). Yerel Piyasa Koşullarının İhracat Performansı Üzerine Etkileri: Hollanda ve Türkiye’deki Kobiler Üzerine Kantitatif Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(3), 1–18.
- Athanasoglou, Panayiotis P. and et al. (2008). Bank-Specific, Industry-Specific and Macroeconomic Determinants of Bank Profitability. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 18(2), 121–136.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021). 2022-2025 Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı. <https://www.bddk.org.tr/>, Erişim Tarihi:18.10.2022, <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/EkGetir/18?ekId=107>
- Bartlett, A. A. (1998). Malthus Marginalized: The Massive Movement To Marginalize The Man’s Message. *The Social Contract*, 8(3), 239–252.
- Berger, Allen and et al. (1987). Competitive viability in banking. *Journal of Monetary Economics*, 20(3), 501–520.
- Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 559–569.
- Binboğa, G. ve Özdiş, T. (2021). Sürdürülebilirliğin işletme performansına etkisinin çok kriterli karar verme teknikleriyle incelenmesi. *International Review of Economics and Management*, 9(2), 182–199.
- Bourke, P. (1989). Concentration and other determinants of bank profitability in Europe, North America and Australia. *Journal of Banking & Finance*, 13(1), 65–79.
- Canikli, S. (2022). Sürdürülebilir Finans Mekanizmaları, Araçları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(21), 26–39.
- Çankaya, S. ve Şimşek, O. (2021). Examining The Relationship Between ESG Scores And Financial Performance In Banks: Evidence from G-8 Countries. *Pressacademia*, 14(1), 169–170.
- Çetenak, Emin Hüseyin ve diğ. (2022). ESG (Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim) Skorunun Firma Performansına Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (63), 75–82.
- Diñçer, Ö. ve Tarakçioğlu Altınay, A. (2022). The Effect of Declarations of Sustainability Reports on Financial Performances of Banks in Turkey. *International Journal of Business and Economic Studies*, 4(2), 112–126.
- Doğan, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finans Dergisi*, (58), 175–188.
- Düzer, M. ve Önce, S. (2017). Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Finansal Performans: BİST’te İşlem Gören Şirketler İçin Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 637–648.
- Düzer, M. ve Önce, S. (2018). Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine İlişkin Açıklamaların Finansal Performans Üzerine Etkisi: BİST’te Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(1), 93–117.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, 130–141.
- Ekinci, R. ve Poyraz, G. (2019). The Effect of Credit Risk on Financial Performance of Deposit Banks In Turkey. *Procedia Computer Science*, 158, 979–987.
- Emir, M. ve Atukalp, M. E. (2018). Türk Bankacılık Sisteminde Mevduat Bankalarının Aktif Kalitesi ve Karlılık Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(3), 577–600.
- Gökalp, F. (2014). Kriz Öncesi ve Kriz Sonrası Dönemler İtibarıyla Katılım Bankaları ve Ticari Bankaların Karlılığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 191–201.
- Gürünlü, M. (2019). Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans Arasındaki İlişki: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 177–190.
- Hamdan Zyadat, A. A. (2016). The Impact of Sustainability on the Financial Performance of Jordanian Islamic Banks. *International Journal of Economics and Finance*, 9(1), 55.
- Horasan, E. ve Aktaş, F. (2021). Kurumsal Sürdürülebilirliğin BİST Sürdürülebilirlik Endeksindeki İmalat Sektörü Şirketlerinin Finansal Performansına Etkisi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(4), 2607–2626.
- Jan, Amin and et al. (2019). The Nexus of Sustainability Practices and Financial Performance: From The Perspective of Islamic Banking. *Journal of Cleaner Production*, 228, 703–717.

- Jeucken, M. H. A. ve Bouma, J. J. (1999). The Changing Environment of Banks. *The Greening of Finance*, (27), 21–35.
- Jyoti, G. ve Khanna, A. (2021). Does sustainability performance impact financial performance? Evidence from Indian service sector firms. *Sustainable Development*, 29(6), 1086–1095.
- Karadeniz, Erdiñç ve diğ. (2021). Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Ve Finansal Performans: Borsa İstanbul Konaklama Şirketlerinde Bir Araştırma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 58(655), 135–159.
- Karataş, Y. ve Okuyan, H. A. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Kârlılık Analizi. *Ege Akademik Bakis (Ege Academic Review)*, 17(3), 395–406.
- Korga, S. ve Aslanoğlu, S. (2022). Sürdürülebilirlik Performansı ile Finansal Performans İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(2), 633–645.
- Kumar, K. ve Prakash, A. (2019). Developing A Framework for Assessing Sustainable Banking Performance of The Indian Banking Sector. *Social Responsibility Journal*, 15(5), 689–709.
- Li, L. ve Yu, Z. (2010). The Impact of Derivatives Activity on Commercial Banks: Evidence from U.S. Bank Holding Companies. *Asia-Pacific Financial Markets*, 17(3), 303–322.
- McWilliams, A. ve Siegel, D. (2000). Corporate Social Responsibility And Financial Performance: Correlation Or Misspecification?. *Strategic Management Journal*, 21(5), 603–609.
- Narter & Partners. (2021). Avrupa Birliği Taksonomisi Nedir? <https://www.narterlaw.com/>, Erişim Tarihi:15.10.2022, <https://www.narterlaw.com/avrupa-birliği-taksonomisi-nedir/>
- Onuonga, M. S. (2014). The Analysis of Profitability of Kenya`s Top Six Commercial Banks: Internal Factor Analysis. *American International Journal of Social Science*, 3(5), 94–103.
- Önder, Ş. (2017). İşletme Karlılığına Kurumsal Sürdürülebilirliğin Etkisi: BİST`te Bir Uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(4), 937–956.
- Önder, Ş. ve İrkörücü, İ. E. (2020). Bağımsız Denetim Kalitesi ile Finansal Performans Arasındaki İlişki: BİST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 86, 141–152.
- Öner Kaya, E. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü ve Türkiye`de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75–94.
- Özevin, O. (2022). Measuring Sustainability Performance by Entropy And Topis Methods: An Application On BİST Companies. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (95), 75–98.
- Özkan, Azzem ve diğ. (2018). Sürdürülebilirlik Açıklamaları Kapsamında Kurumsal Sosyal Sorumluluđun Kârlılık Üzerine Etkisi: BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 560–577.
- Sak, A. F. ve Dalgar, H. (2020). Kurumsal Sürdürülebilirliğin Firmaların Finansal Performansına Etkisi: BİST Kurumsal Sürdürülebilirlik Endeksindeki Firmalar Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 173–186.
- Sakinç, İ. (2015). Doğrudan Yabancı Yatırım Kararlarının Belirleyicileri: Firma Düzeyinde Türkiye Uygulaması. *Verimlilik Dergisi*, (4), 7–25.
- Salihoğlu, E. (2020). Küresel Kriz Ertesinde Türkiye`de Ticari Bankaların Kârlılık Performanslarının Belirleyicileri. *Maliye ve Finans Yazıları*, (114), 211–240.
- Sarıtaş, Hakan ve diğ. (2016). Banka Karlılığı ile Finansal Oranlar ve Makroekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Sistem Dinamik Panel Veri Modeli ile Analizi: Türkiye Araştırması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 87–108.
- Saxena, Deepika and et al. (2021). Sustainable Banking: A Roadmap To Sustainable Development. *Corporate Governance and Sustainability Review*, 5(3), 42–56.
- Short, B. K. (1979). The relation between commercial bank profit rates and banking concentration in Canada, Western Europe, and Japan. *Journal of Banking & Finance*, 3(3), 209–219.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022). Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz. <https://www.mfa.gov.tr/>, Erişim Tarihi:10.10.2022, <https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa>
- Tandoğan, D. ve Özyurt, H. (2013). Bankacılık Sektörünün Ekonomik Büyüme ve Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Nedensellik Testleri (1981-2009). *M.U. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(2), 49–80.
- Tekin, İ. (2013). Türkiye`deki Kamu Bankaları ve Özel Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler: Panel Veri Analizi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir*.
- Tunay, K. B. ve Silpar, A. M. (2006). Türk Ticari Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi-I. *Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliđleri Serisi*, 2006/1. İstanbul.
- UNEP Finance Initiative. (2022a). History. <https://www.unepfi.org/>, Erişim Tarihi:10.10.2022, <https://www.unepfi.org/about/about-us/history/>
- UNEP Finance Initiative. (2022b). About Us. <https://www.unepfi.org/>, Erişim Tarihi:10.10.2022, <https://www.unepfi.org/about/>
- UNEP Finance Initiative. (2022c). Principles for Responsible Banking. www.unepfi.org/, Erişim Tarihi:10.10.2022, <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>
- UNEP Finance Initiative. (2022d). Signatories, <https://www.unepfi.org/banking/prbsignatories/>, Erişim Tarihi:10.10.2022,
- Varsak, Serkan ve diğ. (2017). *Journal of Economics Library*. The impact of participation banks on macroeconomic indicators in Turkey, 4(4), 543–551.

- Wallner, H. P. (1999). Towards Sustainable Development of Industry: Networking, Complexity and Eco-Clusters. *Journal of Cleaner Production*, 7(1), 49–58.
- Wilson, M. (2003). Corporate Sustainability: What is it and where does it come from? *Ivey Business Journal*, Erişim Tarihi: 05.10.2022, <https://iveybusinessjournal.com/publication/corporate-sustainability-what-is-it-and-where-does-it-come-from/>
- Wu, M.-L. (2020). Examining the Internal Determinants of Profitability of Commercial Banks in China: A Panel Data Modeling Based Empirical Study. *International Journal of Managerial Studies and Research*, 8(3), 1–12.
- Yaman, S. (2021). Bankalara Özgü Faktörlerin Banka Karlılığına Etkisi: Türkiye Bankacılık Sektörü Üzerine Panel Veri Analizi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 77–100.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2005). Sermaye Piyasası'nda Riskin Sınırlı Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modelleri ile Analizi (Yayınlanmamış Doktora Tezi).İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.